

# Amatör ve Profesyonel Futbolcuların Seyircilerden Etkilenme Faktörlerinin Araştırılması

## Investigation of the Factors Being Affected from Spectators of Amateur and Professional Football Players

Cengiz ARSLAN,<sup>a</sup>  
Eyüp YILDIRIM<sup>a</sup>

<sup>a</sup>Fırat Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Elazığ

Geliş Tarihi/Received: 23.02.2008  
Kabul Tarihi/Accepted: 12.09.2008

17-21 Kasım 2004, Antalya-Türkiye’de düzenlenen uluslararası, “10th ICH-PEP\*SD Europe Congress & the TSSA 8th International Sports Sciences Congress”de bildiri olarak sunulmuştur

Yazışma Adresi/Correspondence:  
Cengiz ARSLAN  
Fırat Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Elazığ,  
TÜRKİYE/TURKEY  
carslan23@gmail.com

**ÖZET Amaç:** Bu araştırmanın amacı amatör ve profesyonel futbolcuların seyirci ve seyirci davranışlarından etkilenme faktörlerinin araştırılmasıdır. **Gereç ve Yöntemler:** Araştırmaya Türkiye’de Amatör ve profesyonel futbol liglerinde oynayan, yaşları 20–30 arasında, gönüllü 90 profesyonel ve 120 amatör futbolcu alınmıştır. Futbolculara araştırmanın amaca uygun olarak hazırlanan, “evet-hayır-fark etmez” “olumlu-olumsuz” durum belirten 16 soruluk bir anket, yüz yüze yapılan mülakat ile uygulanmıştır. Verilerin analizi SPSS istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Bulgular tablolarda sayısal ve yüzde (%) oranlarla yorumlanmış, istatistiksel farklılık düzeyi X2 testi ile hesaplanmıştır. Bazı tablolarda Yates düzeltmeli ki-kare uygulanmış ve gözlenen değer beşten küçükse Fisher kesin ki-kare testinden yararlanılmıştır. **Bulgular:** Amatör ve profesyonel futbolcuların seyircilerden etkilenme oranlarına göre, kendi taraftarlarından % 89 oranında olumlu, maçın seyircisiz oynanmasından % 40.5 oranında olumsuz, küfür-hakaret içermeyen tezahüratlardan % 75.2 oranında olumlu, rakip takıma karşı kötü tezahürat halinde ise % 52.9 oranında olumsuz olarak etkilendikleri bulunmuştur (p<0.05). Futbolcuların % 94.3’ü seyircilerin bilinçli seyirci davranışı sergilemediğini belirtmiştir. Amatör futbolcuların seyircilerden daha çok etkilendiği saptanmıştır (p<0.05). Futbolcuların hakemlere karşı yaptıkları olumsuz davranışların seyircileri % 71.4 oranında olumsuz etkileyeceğini belirtmiştir. Amatör ve profesyonel futbolcular, seyircilerden “takımlarını maç süresi boyunca, sonuç ne olursa olsun destekleme” beklentisini ilk sırada (% 34.3) göstermiştir. **Sonuç:** Amatör futbolcular profesyonellere göre daha fazla seyirci etkisinde kaldıkları ve futbolcuların genelde “gürültülü-olumsuz-küfür” seyirci tepkilerinden performanslarının olumsuz (% 58.1) etkilendiği gözlenmiştir. Seyircisiz maçlarda profesyonel futbolcuların (% 55.5) motivasyon yönünden amatörlere (% 29.2) göre daha fazla etkilendikleri saptanmıştır. Bu sonuçlar, seyirci davranışlarının sporcu performansında etkili olduğu kanısını vermektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Amatör, profesyonel, futbolcu, seyirci, taraftar, motivasyon

**ABSTRACT Objective:** The purpose of this study was to determine affecting factors from the spectators and their spectator’s behaviors of amateur and professional football players. **Material and Methods:** 90 professional and 120 amateur voluntary footballers in Turkish leagues who aged between 20 and 30 participated to this study. A questionnaire consisting of 16 questions was applied to the study for players as a related “yes- no- no difference” and “positive-negative”. The statistical analysis of data was made with SPSS pocket programmed and level of significance p<0.05 was evaluated. The results were commented into tables as numerical and percent (%) and statistical differences calculated with X2. Yates corrected X2 was applied in some tables and Fisher’s exact X2 test used for value five below. **Results:** According to the effected ranges from spectators, it was found positively in rate of 89 %, from no supporter playing negatively in rate of 40.5%, from non-scurrilous-insult the ovations positively in rate of 75.2 %, bad ovation against opponent team negatively 52.9 % (p<0.05). 94.3 % of the footballers determined to spectators who have not a conscious behavior. Amateur footballers had been effected much more than spectators (p<0.05). Amateur and professional footballers showed to questionnaire item consisting “whatever result become duration the match support they team” in first line (34.3 %). **Conclusion:** It was observed that amateur football players were much more affecting of spectators than professional and in generally footballers were effected negatively (58.1 %) from spectator reactions “noisy-negative-scurrilous”. It can be said that spectators are a source of energy for athletes and affected from behaviors of spectators. In matches without spectators professionals (% 55.5) had been effected much more than amateurs (% 29.2) in view of motivation. The conclusion shows that performance of players is being affected from spectator’s behaviors.

**Key Words:** Amateur, professional, football player, spectator, supporter, motivation

Dünyada büyük önem kazanan ve hızla yayılan, bu yayılmanın yanında da büyük gelişime uğrayan spor, çok büyük kitleleri peşinden sürükleyen onları disipline eden ve yönlendiren en önemli araçlardan biridir. Spor, günümüzde sosyal ve kültürel ayırım kabul etmeden, tüm insanları ilgilendiren evrensel bir olguya dönüşmüştür.<sup>1</sup> Sportif faaliyetler ile yarışmanın yanında iş birliği, katılma ve yaratıcı davranışlar sergilenir, insan ilişkiler güçlendirilir.<sup>2</sup> Hemen hemen herkesin bir takıma sempati duyduğu günümüzde, spor yapanların ve seyircilerinin yeri, önemi ve psikolojik yapıları önemli yer tutmaktadır.<sup>3,4</sup> Spor branşları arasında sporcusu ve izleyeniyle en büyük payı alan futbol, tüm dünyayı saran ortak bir heyecan ve rekabet sporu haline gelmiştir.<sup>5</sup> Geniş kitlelere hitap eden futbol, değişik sosyo-kültürel yapıya sahip insanlardan oluşmaktadır.<sup>6</sup>

Bugün seyirci ve seyirci davranışları kişilik özellikleri bir tartışma konusu halini almıştır. Özel izlenimlerden, bilimsel çalışmalara kadar dile getirilmekte olan bu konu etrafındaki fikirler değişik olmakla beraber genel eğilim şudur ki son yıllarda tribünler birer problem alanı halini almış, seyirci davranışlarında istenmedik yönde değişiklikler olmuştur. Taraftarların her geçen gün takımlarına karşı biraz daha tutumlu, gerçekleri görmeye karşı isteksiz, diğer izleyicilere karşı saygısız, hakemlere ve sporculara karşı saldırgan hale geldikleri açıkça gözlenmektedir.<sup>3,4</sup> Seyircilerin günlük hayatlarının dışına çıkarak farklı kimliklerle bu faaliyetlere katıldığı izlenmektedir.<sup>7</sup>

İnsan topluluklarını millet yapan kültür unsurlarından birisi de spordur.<sup>8</sup> Toplum hayatında bu kadar belirleyici role sahip sporun, en çok rağbet gören branşı, sosyal ilgi ve alaka merkezi haline gelmesi sebebiyle futboldur. Bu durum da insanların futbola olan ilgilerini gün geçtikçe arttırmaktadır.<sup>9</sup> Futbol, insanları bir gruba ait olma, grup içinde davranış gösterme, iş birliği yapma, lidere ve kurallara uyma, neşeyi ve kederi paylaşma, kendisine ve arkadaşlarına saygı duyma, kendine güven duyma gibi duygular vasıtasıyla toplumsal yaşamda önemli bir görevi ifa etmektedir.<sup>10</sup> Ancak, aynı zamanda mücadele etmekle özdeşleşen futbolda çok olumsuz durumların varlığı da bir gerçektir.<sup>11</sup> Fut-

bolun kitlelere ulaşması ve bundan sonra da bu kitle içindeki grupların duygularını harekete geçirmesiyle saldırganlık ve şiddet eylemlerinin arttığı bilinmektedir.<sup>12</sup> Spor dalları içerisinde özellikle futbolda çok daha kitlesel, çok daha yoğun bir heyecan alanı olduğu görülmektedir. Futbol, kazanmayı, özdeşlik ve kitleselliği yüceltmekte,<sup>13</sup> karakteristik yapısında da saldırgan oyun, çarpışma ve şiddet içermektedir.<sup>14</sup>

Sporcuyu müsabaka sırasında hangi faktörün yönlendirdiği kişiye, zamana ve mekana göre değişebilir. Önemli olan, sporcunun duygularının ve düşüncelerinin kontrolünü yitirmemesidir.<sup>15</sup> Futbolcuların, oynadıkları futbolu etkileyen ve performanslarının olumlu ya da olumsuz gelişmesini sağlayan pek çok etmen bulunmaktadır. Bunların başında seyirci ve seyirci davranışları olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Bu amaçla, bu çalışmada amatör ve profesyonel futbolcuların seyirci ve seyirci davranışlarından nasıl etkilendikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

## GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmaya Türkiye’de amatör ve profesyonel liglerde futbol oynayan, yaşları 20-30 arasında değişen, gönüllü 90 profesyonel ve 120 amatör olmak üzere 210 futbolcu alınmıştır. Futbolculara araştırmanın amacına uygun, seyirci ve seyirci davranışlarına yönelik önceden hazırlanmış, “*evet – hayır – fark etmez*”, “*olumlu - olumsuz*” gibi durum belirten 16 sorudan oluşan anket, yüz yüze yapılan mülakat ile uygulanmıştır. Futbolculara Helsinki Deklarasyonu gereğince çalışmanın amacı ve metodu hakkında bilgi verilmiş ve gönüllü olarak katıldıklarını beyan etmişlerdir.

Amatör ve profesyonel futbolcu görüşlerinden elde edilen anket sonuçları SPSS istatistik paket programı yardımıyla bilgisayar ortamında değerlendirilmiş ve anlamlılık düzeyi  $p < 0.05$  olarak alınmıştır. Veriler, çalışmanın amacına uygun tablolar haline getirilerek, tablolar üzerinde (%) sayısal karşılaştırmalar ve yorumlar yapılmıştır. İstatistik parametreler arası farklılık düzeyleri “ $\chi^2$ ” testi kullanılarak hesaplanmıştır. Tablolarda gözlenen değerlerde Yates düzeltmeli ki-kare ( $\chi^2$ ) hesaplan-

miş ve gözlenen değer 5'in altında ise Fisher kesin ki-kare testinden yararlanılmıştır.<sup>16</sup>

## BULGULAR

Tablo 1'de görüldüğü gibi profesyonel ve amatör futbolcular kendi seyircilerinin maça gelmesinden %89.0 oranında olumlu etkilendiklerini belirtmiştir. Amatör ve profesyonel futbolcular kendi seyircilerinden etkilenme düzeyleri arasında bir fark bulunmamıştır ( $p>0.05$ ). Her iki grup futbolcular kendi seyirci davranışlarından %91 oranında etkilendikleri saptanmıştır.

Maça seyircisiz çıkan profesyonel futbolcuların %55.5'i bu durumda moral-motivasyon yönünden etkilendikleri, %27.8'i ise etkilenmediklerini

belirtmiştir. Aynı durumda amatör futbolcuların %29.2'si etkilendiğini, %50'si etkilenmediğini ifade etmiştir (Tablo 2). Profesyonel futbolcular amatörler göre seyircisiz oynan maçlarda etkilenme oranları bakımından farklı bulunmuştur ( $p<0.05$ ).

Seyirciler arasında futbolcular için özel birisinin bulunması, profesyonel futbolcularda %62.2'isi olumlu, %20'si olumsuz etkilendiğini, bu durum amatör futbolcularda ise %80'ini olumlu, %13.3'ü olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. İstatistiksel olarak amatör ve profesyonel futbolcular arasında farklılık bulunmuş ( $p<0.05$ ) ve amatör futbolcular olumlu yönde daha çok etkilendikleri saptanmıştır. Her iki futbolcu grubunda da %72.4 ile olumlu yönde bir etkilenme düzeyi tespit edilmiştir (Tablo 3).

**TABLO 1:** Futbolcuların maçlarda kendi taraftarlarından etkilenme düzeyine ait görüşleri.

Cevaplar	Profesyonel Futbolcular		Amatör Futbolcular		Toplam	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Evet	82	91.1	105	91.7	187	89.0
Hayır	0	0	10	8.3	10	4.8
Fark etmez	8	8.9	5	4.2	13	6.2
Toplam	90	100.0	120	100.0	210	100.0

$p>0.05$  Yates düzeltme uygulanmış, Fisher kesin ki-kare testi ( $X^2$ ): 0.688, df:1

**TABLO 2:** Seyircisiz oynanan maçlarda futbolcuların moral-motivasyon bakımından etkilenme durumuna ait görüşler.

Cevaplar	Profesyonel Futbolcular		Amatör Futbolcular		Toplam	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Evet	50	55.5	35	29.2	85	40.5
Hayır	25	27.8	60	50.0	85	40.5
Fark etmez	15	16.7	25	20.8	40	19.0
Toplam	90	100.0	120	100.0	210	100.0

$p<0.05$   $X^2$ : 15.591 Sd:2

**TABLO 3:** Seyirciler arasında kendileri için özel birisinin bulunması durumunda etkilenme düzeyleri.

Cevaplar	Profesyonel Futbolcular		Amatör Futbolcular		Toplam	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Olumlu	56	62.2	96	80.0	152	72.4
Olumsuz	18	20.0	16	13.3	34	16.2
Fark etmez	16	17.8	8	6.7	24	11.4
Toplam	90	100.0	120	100	210	100.0

$p<0.05$   $X^2$ : 9.213 Sd:2

Profesyonel ve amatör futbolcuların takımlarına yapılan yüksek ve canlı olumlu yöndeki tezahürattan %75.2 ile olumlu yönde etkilendikleri belirlenmiş, ancak amatör ve profesyonel futbolcular arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 4,  $p>0.05$ ).

Rakip takıma karşı yapılan kötü tezahüratların profesyonel futbolcuları %16.7 oranında olumlu, %61.1 oranında olumsuz etkilediği, %22.2'sini ise kendileri için fark etmediğini ifade etmişlerdir. Amatör futbolcuların da %33.3'ü olumlu, %46.7'si olumsuz etkilendikleri gözlenmiştir (Tablo 5). Amatör ve profesyonel futbolcuların rakip takıma

yapılan kötü tezahürattan etkilenme durumları arasında anlamlı farklıklar gözlenmiştir ( $p<0.05$ ).

Seyircilerin futbolculara ismi ile yaptıkları kötü tezahürattan amatör ve profesyonel futbolcuların etkilenme düzeyleri arasında bir anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ( $p>0.05$ ). İsimlerini kullanarak kötü tezahürat yapılması durumunda profesyonel futbolcular %72.2, amatörler ise %70.8 oranında olumsuz etkilendiklerini belirtmiştir (Tablo 6).

Takıma yapılan küfürlü tezahürat durumunda profesyonel futbolcuların %46.7'si, amatörlerin %66.7'si performanslarını düşürdüğünü belirtmiş-

**TABLO 4:** Yüksek ve canlı bir sesle yapılan olumlu tezahüratlardan etkilenme durumu.

Cevaplar	Profesyonel Futbolcular		Amatör Futbolcular		Toplam	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Olumlu	62	68.9	96	80.0	158	75.2
Olumsuz	20	22.2	14	11.7	34	16.2
Fark etmez	8	8.9	10	8.3	18	8.6
Toplam	90	100.0	120	100.0	210	100.0

$p>0.05$  X2: 4.406 Sd:2

**TABLO 5:** Futbolcuların rakip takıma karşı yapılan kötü tezahüratlardan etkilenme durumu.

Cevaplar	Profesyonel Futbolcular		Amatör Futbolcular		Toplam	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Olumlu	15	16.7	40	33.3	55	26.2
Olumsuz	55	61.1	56	46.7	111	52.9
Fark etmez	20	22.2	24	20.0	44	20.9
Toplam	90	100.0	120	100.0	210	100.0

$p<0.05$  X2: 7.606 Sd: 2

**TABLO 6:** Seyircilerin futbolculara isimleriyle kötü tezahürat yapmasından etkilenme durumu.

Cevaplar	Profesyonel Futbolcular		Amatör Futbolcular		Toplam	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Olumlu	15	16.7	20	16.7	35	16.7
Olumsuz	65	72.2	85	70.8	150	71.4
Fark etmez	10	11.1	15	12.5	25	11.9
Toplam	90	100.0	120	100.0	210	100.0

$p>0.05$  X2: 0.097 Sd: 2

tir. (Amatör futbolcular profesyonellere göre takımlarına karşı yapılan küfürlü tezahüratlardan daha çok etkilendikleri gözlenmiştir (Tablo 7,  $p<0.05$ ).

Taraftarlar ile rakip seyirciler arasındaki küfür ve kavgalar çıkması sonucunda profesyonel futbolcuların %11.1'i konsantrasyonunun bozulduğunu, %73.3'ü ise bozulmadığını, amatör futbolcuların ise %50'si bozulduğunu, %41.7'si bozulmadığı belirtmiştir (Tablo 8). Amatör futbolcuların, profesyonel futbolculara göre bu durumda daha fazla konsantrasyon bozukluğu yaşadığı anlaşılmaktadır ( $p<0.05$ ).

Profesyonel futbolcuların %5.5'i rakip takımında çok yakın bir arkadaşının bulunmasından etkilendiklerini, %77.8'i ise etkilenediklerini belirtmiştir. Amatör futbolcuların %21.6'sı etkilendiklerini %66.7'si ise etkilenediklerini ifade etmiştir. İstatistiksel değerlendirmede amatör futbolcuların daha fazla etkilendikleri görülmektedir (Tablo 9,  $p<0.05$ ).

Yıllarca emek verdikleri bir takıma karşı oynamaktan profesyonel futbolcuların %8.9'u olumsuz etkilendiği, %80'ni ise etkilenediği gözlenmiştir. Amatör futbolcuların bu durum karşısında %25.0'i olumsuz etkilendiği, %63.3'ü ise et-

**TABLO 7:** Seyircilerden gelen küfürlü tezahüratların performanslarını olumsuz etkileme durumu.

Cevaplar	Profesyonel Futbolcular		Amatör Futbolcular		Toplam	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Evet	42	46.7	80	66.7	122	58.1
Hayır	28	31.1	25	20.8	53	25.2
Fark etmez	20	22.2	15	12.5	35	16.7
Toplam	90	100.0	120	100.0	210	100.0

$p<0.05$  X2: 8.610 Sd: 2

**TABLO 8:** Kendi taraftarları ile rakip seyirciler arasındaki küfür ve kavgaların futbolcuların konsantrasyonunu olumsuz etkileme durumu

Cevaplar	Profesyonel Futbolcular		Amatör Futbolcular		Toplam	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Evet	10	11.1	60	50.0	70	33.3
Hayır	66	73.3	50	41.7	116	55.2
Fark etmez	14	15.6	10	8.3	24	11.5
Toplam	90	100.0	120	100.0	210	100.0

$p<0.05$  X2: 35.117 Sd: 2

**TABLO 9:** Çok yakın bir futbolcu arkadaşlarının rakip takımında yer almasından olumsuz etkilenme durumu.

Cevaplar	Profesyonel Futbolcular		Amatör Futbolcular		Toplam	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Evet	5	5.5	26	21.6	31	14.8
Hayır	70	77.8	80	66.7	150	71.4
Fark etmez	15	16.7	14	11.7	29	13.8
Toplam	90	100.0	120	100.0	210	100.0

$p<0.05$  X2: 10.863 Sd: 2

kilenmediği belirlenmiştir. Eski takımına karşı oynarken amatör futbolcuların, profesyonellere göre daha fazla olumsuz etkilendikleri gözlenmiştir (Tablo 10,  $p<0.05$ ).

Profesyonel futbolcuların %88.9'u amatörlerin %58.4'ü oyuncuların hakeme karşı yaptıkları olumsuz davranışların seyircileri olumsuz yönde etkileyeceğini belirtmişlerdir (Tablo 11). Her iki çalışma grubuna ait görüşler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ( $p<0.05$ ).

Seyircilerin hakeme karşı kötü tezahürat yapması durumunda, profesyonel futbolcuların %16.7'sini, amatörlerin ise %33.3'nü etkilediği saptanmıştır (Tablo 12). Hakeme karşı yapılan kötü tezahüratlardan etkilenme durumu dikkate

alındığında, amatör ve profesyonel futbolcular arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ( $p<0.05$ ).

Çalışma grubu futbolcularının saha görevlilerinin kendilerine kötü müdahalede bulunmaları durumunda, %30'u etkileneceklerini, %50'si ise etkilenmeyeceklerini belirtmiştir (Tablo 13). Saha görevlilerinin müdahalesi konusunda her iki futbolcu grubu arasında istatistiksel yönden bir farklılık bulunmamıştır ( $p>0.05$ ).

Seyircilerin tezahürat konusunda bilinçli olup olmadıklarına ait görüşlerinde, profesyonel futbolcuların tamamı (%100) seyircilerin bilinçli olduklarını, amatör futbolcuların ise %10'nu bilinçli, %90'nı seyircilerin bilinçsiz olduklarını belirtmiştir (Tablo 14).

**TABLO 10:** Yıllarca emek verdikleri bir takıma karşı oynamaktan olumsuz etkilenme durumu.

Cevaplar	Profesyonel Futbolcular		Amatör Futbolcular		Toplam	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Evet	8	8.9	30	25.0	38	18.1
Hayır	72	80.0	76	63.3	148	70.5
Fark etmez	10	11.1	14	11.7	24	11.4
Toplam	90	100.0	120	100.0	210	100.0

$p<0.05$  X2: 9.418 Sd: 2

**TABLO 11:** Oyuncuların hakeme karşı yaptıkları olumsuz davranışların seyircileri etkileme durumuna ait görüşleri.

Cevaplar	Profesyonel Futbolcular		Amatör Futbolcular		Toplam	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Evet	80	88.9	70	58.4	150	71.4
Hayır	6	6.7	40	33.3	46	21.9
Fark etmez	4	4.4	10	8.3	14	6.7
Toplam	90	100.0	120	100.0	210	100.0

$p<0.05$  X2: 24.585 Sd: 2

**TABLO 12:** Seyircilerin hakeme karşı kötü tezahüratın futbolcuların oyununu olumsuz etkileme durumu.

Cevaplar	Profesyonel Futbolcular		Amatör Futbolcular		Toplam	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Evet	15	16.7	40	33.3	55	26.2
Hayır	60	66.6	60	50.0	120	57.1
Fark etmez	15	16.7	20	16.7	35	16.7
Toplam	90	100.0	120	100.0	210	100.0

$p<0.05$  X2: 7.955 Sd: 2

**TABLO 13:** Saha görevlilerinin futbolculara kötü muamelesinden olumsuz etkilenme durumu.

Cevaplar	Profesyonel Futbolcular		Amatör Futbolcular		Toplam	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Evet	23	25.6	40	33.3	63	30.0
Hayır	50	55.5	55	45.8	105	50.0
Fark etmez	17	18.9	25	20.9	42	20.0
Toplam	90	100.0	120	100.0	210	100.0

p&gt;0.05 X2: 2.106 Sd: 2

**TABLO 14:** Seyircilerin tezahürat konusunda bilinçli olup-olmama durumuna ait görüşler.

Cevaplar	Profesyonel Futbolcular		Amatör Futbolcular		Toplam	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Evet	0	0.0	12	10.0	12	5.7
Hayır	90	100.0	108	90.0	198	94.3
Toplam	90	100.0	120	100.0	210	100.0

p&lt;0.05 Tabloda Yates düzeltme uygulanmış X2: 7.780, Sd:1

Tablo 15'de görüldüğü gibi amatör ve profesyonel futbolcuların seyircilerden beklentilerinin ilk sırasında (%34.3) “*seyircilerin takımlarını maç süresi boyunca, sonuç ne olursa olsun desteklemelerini*” beklemektedir. İkinci sırada ise (%24.8) “*seyirciler maçın sonucu ne olursa olsun kötü-küfürlü tezahürat ve taşkınlığa varan davranışlar yapmamalıdır*” görüşünü belirtmişlerdir.

## TARTIŞMA

Seyir sporları içerisinde futbol, günümüzde çok büyük bir kitleye hitap etmektedir ve onları peşinden sürüklemektedir. Özellikle futbolcuların perfor-

mansını arttırmak için pek çok bilimsel araştırma yapılmaktadır. Futbolcuların seyircilerden etkilenme faktörleri ilgili yapılan bu çalışmada, profesyonel ve amatör futbolcular kendi seyircilerinin maça gelmesinden %89 oranında olumlu etkilendiklerini belirtmiştir (Tablo 1). Maçı seyircisiz oynamada profesyonel futbolcular %55.5, amatörler ise %29.2 oranında moral-motivasyonlarına etki ettiği anlaşılmıştır (Tablo 2). Seyirciler arasında kendileri için özel birinin bulunmasından ise amatör futbolcuların (%80) profesyonel futbolculara (%62.2) oranla daha fazla olumlu yönde etkilendikleri belirlenmiştir (Tablo 3, p<0.05). Araştırma bulguları dikkate alındığında, futbolcuların seyirci

**TABLO 15:** Amatör ve profesyonel futbolcuların seyircilerden beklentilerine ait görüşleri.

Amatör ve Profesyonel Futbolcuların Seyircilerden Beklentileri	Sayı	%
1-Seyirciler takımlarını maç süresi boyunca, sonuç ne olursa olsun desteklemelidirler.	72	34.3
2-Seyirciler maçın sonucu ne olursa olsun kötü-küfürlü tezahürat ve taşkınlığa varan davranışlar yapmamalıdır.	52	24.8
3-Seyirciler maç öncesi, maç esnasında ve maç sonrasında sadece takımlarıyla ilgilenmelidirler.	34	16.2
4-Seyirciler, dostluk, kardeşlik ve fair-play davranışları her zaman ilke edinmelidirler.	27	12.9
5-Seyircilerin kendilerinden her zaman kazanmayı beklememelidirler. Sporda kaybetmenin de doğal bir sonuç olduğunu öğrenilmelidir.	14	6.7
6-Seyircilerin iyi oynadıklarında olumlu tezahürat, kötü oynadıklarında olumsuz tezahürat yapmalarını doğru bulmadıklarını ve her durumda iyi ve yapıcı tezahürat yapmaları beklenmelidir.	11	5.2
Toplam	210	100.0

tezahüratları ve davranışlarından moral-motivasyon ve performanslarının olumlu veya olumsuz olarak etkilenebildiği gözlenmektedir. Bu amaçla çalışmada profesyonel ve amatör futbolcular, takımlarına yapılan yüksek ve canlı tezahürattan olumlu yönde (%75.2) etkilendiklerini ifade etmiştir. Amatörlerde bu oranın daha yüksek (%80.0) olduğu gözlenmiştir (Tablo 4,  $p<0.05$ ).

Seyirciler maç esnasında bağırarak, çağırarak, şarkı söyleyerek, tezahürat yaparak, deşarj olmaktadır.<sup>9</sup> Spor ve özellikle de futbol gündeme geldiğinde, takım taraftarlığı ve seyirci saldırganlığı akla gelmekte ve bu durum çeşitli psikolojik ve sosyolojik nedenlere bağlanabilmektedir.<sup>17,18</sup> Araştırmamızda da futbolcu görüşlerine göre, rakip takıma yapılan tezahüratlarda amatör ve profesyonel futbolcuların olumsuz etkilendiği (%52.9) belirlenmiştir. Etkilenme düzeyinin amatör futbolcularda daha yüksek olduğu gözlenmiştir (Tablo 4,7, 8,9,10). Diğer taraftan, seyirlerin futbolculara ismi ile yaptıkları kötü tezahürattan futbolcuların %71.4 oranında olumsuz etkilendikleri tespit edilmiş ve etkilene oranları bakımından amatör ve profesyonel futbolcular arasında bir fark gözlenmemiştir (Tablo 6,  $p>0.05$ ).

Futbol, seyirci potansiyeli ile kitleleri peşinden sürüklemeye özelliği ile diğer branşlardan farklılık göstermektedir. Psiko-sosyal açıdan bakıldığında, seyircilerin günlük hayatlarının dışına çıkarak farklı kimliklerle bu faaliyetlere katıldığı gözlenmektedir. Futbol müsabakaları, özellikle kalabalıkların içinde şahsiyetin kaybolması ve çeşitli dış uyarıcıların etkisiyle çeşitli arzu edilen veya edilmeyen toplu olayların meydana geldiği bir ortam olmaktadır.<sup>19</sup> Profesyonel ve amatör futbolcuların seyircilerden gelen tezahüratlardan %58.1 oranında performanslarını olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Bu durumun amatör futbolcuları daha çok etkilediği (%66.7) gözlenmiştir (Tablo 7,  $p<0.05$ ). Yine, taraftarlar ile rakip seyirciler arasındaki küfürlü kavgalar ve şiddetin kullanılması durumunda, profesyonel futbolcular %11.1 amatör futbolcular ise %50.0 oranında konsantrasyon bozukluğu yaşadığını belirtmiştir (Tablo 8,  $p<0.05$ ). Bununla birlikte, profesyonel ve amatör futbolcu-

lar, rakip takımda çok yakın bir arkadaşının bulunmasından %71.4 oranında etkilenediklerini belirtmiştir (Tablo 9). Benzer bir durum da, yıllarca emek verdikleri bir takıma karşı oynamaktan, profesyonel ve amatör futbolcuların olumsuz etkilenedikleri (%70.5) ve profesyonel futbolcuların amatörlere göre daha az etkilenedikleri gözlenmiştir (Tablo 10,  $p<0.05$ ).

Yapılan spor türü ve oynanan oyunun içeriği de seyircilerin davranışlarına etki eden faktörlerdendir. Seyircilerin yarışma esnasında gördükleri, özellikle şiddet hareketlerinin etkisinde kalmaktadır. Sporcu davranışlarında görülen sportmenlik dışı hareketler seyirci üzerinde etkili olmaktadır. Seyircileri en çok saldırgan davranışlara ve şiddete yönlendiren sporların başında futbol, basketbol, buz hokeyi ve boks gelmektedir.<sup>20</sup> “Sosyal öğrenme teorisi” göre seyirci tepkileri öğrenilen bir davranış olarak kabul edilmektedir ve spor ortamlarında saldırganlık ve şiddete dayalı davranışları izleyen seyircide daha da büyük tepki ve saldırganlık davranışlarına sebep olabilmektedir.<sup>21</sup>

Futbolcuların hakeme karşı yaptıkları olumsuz davranışların seyircilerin olumsuz yönde etkilenediklerine ait görüşe, profesyonel futbolcuların %88.9’u destek verirken, amatör futbolcuları ise, %58,4’ü destek vererek buna inandığını belirtmiştir (Tablo 11). Sporcunun, hakemin yanlı bir tutum gösterdiğine inanması, seyirci baskısı, performansını tam olarak sergileyememesi olumsuz ve saldırgan davranışlara neden olabilmektedir.<sup>4,7,22</sup> Bunun yanında futbol maçlarında seyirciye göre kendilerini saldırgan davranışlara yönlendiren en önemli dış etken olarak, birinci sırada “hakemler” (%56.4), ikinci sırada ise “rakip seyirciler” (%56.0) olarak gösterilmektedir.<sup>23</sup> Çalışma seyircilerin hakeme karşı kötü tezahüratından, profesyonel ve amatör futbolcuların etkilenedikleri (%26.2) gözlenmiş ve profesyonellerde bu oran daha düşük düzeyde (%16.7) saptanmıştır (Tablo 12). Saha görevlilerinin futbolculara kötü muamelesi sonucunda ise profesyonel ve amatör futbolcuların %50.0 oranında olumsuz etkilenediği tespit edilmiştir (Tablo 13).



Futbol müsabakaları bazen kalabalıkların içerisinde şahsiyetin kaybolması ve bazı etkenler sebebiyle çeşitli olumsuz toplu olayların meydana geldiği bir ortam olmaktadır.<sup>7</sup> Bu ortam içinde, seyircilerin futbolcuların performansını maç içinde etkilediği gözlenmektedir. Profesyonel ve amatör futbolcular seyircilerden beklentilerini ilk sırada %34.3 oranı ile “*Seyirciler takımlarını maç süresi boyunca, sonuç ne olursa olsun desteklemelidirler*”, 2. Sırada %24.8 oranı ile “*Seyirciler maçın sonucu ne olursa olsun kötü-küfürlü tezahürat ve taşkınlığa varan davranışlar yapmamalıdır*” ve 3.sırada ise “*Seyirciler maç öncesi, maç esnasında ve maç sonrasında sadece takımları ile ilgilenmelidirler*” görüşlerini ifade etmişlerdir (Tablo 15). Bu araştırmada futbolcu görüşlerine göre, oyunculara yapılan kötü tezahüratların, sporcuların performansını etkileyen faktörler arasında yer aldığı saptanmıştır (Tablo 5, 6, 7). Diğer taraftan futbolcular seyircilerden 12. adam olarak görevlerinin bilincinde olmalarını, çünkü galip gelmeyi seyircilerden çok, futbolcular hem kendi adlarına hem de seyirciler adına istemektedir (Tablo 15). Profesyonel ve ama-

tör futbolcular seyircilerin tezahüratı konusunda %94.3 oranında bilinçli olmadığı görüşünü paylaşmaktadırlar (Tablo 14). Bu konuda yapılan çalışmalarda seyircilerin olumsuz davranışları konusunda bilinçlendirilmesi gereği vurgulanmaktadır.<sup>23</sup>

## SONUÇ

Bu araştırma sonucunda, amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre daha fazla seyirci etkisinde kaldıkları ve futbolcuların genelde “gürültülü” –“olumsuz”-“küfürlü” seyirci tepkilerinden performanslarının olumsuz (%58.1) etkilendiği gözlenmiştir. Futbolcular seyircilerin kendileri için bir motivasyon kaynağı olduğunu ve kendi taraftarlarının olumlu yöndeki tepkileri onları %89 oranında etkilediği, kötü tezahüratların performanslarını olumsuz etkileyeceği konusunda görüş belirtmişlerdir. Seyircisiz maçlarda profesyonel (%55.5) ve amatör (%29.2) futbolcuların olumsuz yönde etkilendikleri saptanmıştır. Bu sonuçlar, seyirci davranışlarının sporcu performansında etkili olduğu kanısını vermektedir.

## KAYNAKLAR

1. Arıkan NA, Yıldırım İ. Farklı branşlardaki spor seyircilerinin boş zamanları değerlendirme ve kültürel faaliyetlere ilişkin özellikleri. Gazi Ü. Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, 10-11 Ekim, Ankara, 2003.
2. Akyıldız H. Spor izleyicisindeki saldırganlığın nedeni olarak aşırı kalabalık ve tanınmazlık. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor, II. Ulusal Sempozyumu, 16-18 Aralık Manisa, 1993.
3. Arslan C, Yenel F, Başaran Z, Işık E. Bir takımın taraftarı olmaya iten motivasyonel ve psikolojik etkenler üzerine bir araştırma”, Türkiye Amatör Spor, 1992;49: 24-26.
4. Arslan C, Bingölbali A. Futbol seyircisini fanatik olmaya yönelten motivasyonel ve psikolojik etkenler, Hacettepe Ü. Futbol Bilim ve Teknolojisi Dergisi, 1997; 3: 15-23.
5. Ersoy A, Cebeci D. Futbolda yöneticilerin uyguladığı ödül ve cezaların disiplin açısından değerlendirilmesi, Marmara Ü. BSYO, Spor Bilimleri Dergisi Özel Sayısı, 2000; Haziran: 178-87.
6. Acet M. Futbol seyircisinin sosyo-kültürel yapısının şiddet eylemine etkisi, voleybol ve basketbol seyircileri ile karşılaştırılması, Marmara Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1997.
7. Karagöz C, Mungan S. Futbol izleyicilerinde saldırganlık eğilimleri (İstanbul örneği). H.Ü, Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, 1999; 3: 27-31.
8. Erkal M. Sosyolojik açıdan spor. Beden Terbiyesi ve Spor Gen Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 30, Ankara 1986.
9. Erkal M. Sosyolojik açıdan spor. Genişletilmiş 2. Baskı, Kutsun Matb. İstanbul 1992, s.97.
10. Ferah A. Futbol eğitimi ve öğretimi. Martı Yayıncılık, Ankara 1991, s.11.
11. Ögün SS. Oyun içinde futbol. Ersan-Er Yayıncılık, Düşünen Siyaset Dergisi 1999; 2: 18.
12. Baumann S. Uygulamalı spor psikolojisi. (Çeviri: H.Can İkizler ve A.Osman Özcan), Alfa Basım Yayınevi, İstanbul, 1994.
13. Kılıçbay MA. Futbol sadece futboldur. Ersan-Er Yayıncılık, Düşünen Siyaset Dergisi 1999; 2: 25-27.
14. Afyon YA, Saygın Ö, Yıldız MY. Muğla bölgesi amatör ve genç takımların kategorilerine ve mevkilerine göre saldırganlık düzeylerinin karşılaştırılması. II. Futbol ve Bilim Kongresi, 6-18 Ekim, İzmir, 2000.
15. Karagözoğlu C, İkizler HC. Antrenör psikolojisi ve psikolojik danışma. Editör: İkizler HC: Sporda Sosyal Bilimler. Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd., İstanbul Eylül, 2000.
16. Alpar R. Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik. Başbakanlık GSGM, Yayın No:151, Ankara, 2000, s.178-179.
17. Taylor I. The case of soccer hooliganism in Britain: Class, violence and sport. In hart Cantelon and Richard S. Gruneau (Eds.) Sports, Culture and Modern State, Toronto, 1982.

18. Dunning EG, Murphy P, Williams J. Casuals, Terrace Crews and Fighting Firms: Towards a Sociological Explanation of Football Hooligan Behaviour in Riches D, ed. The Anthropology of Violence, Blackwells, 1986.
19. Karagözoğlu C, Ay SM. Futbol seyircisinde saldırganlık eğilimleri, (İstanbul Örneği), Hacettepe Ü., Futbol Bilim ve Teknoloji Der-  
gisi 1999; 6 (3): 27-31.
20. Goldstein J, Arms R. Effects of observing athletic contests on hostility. Sociometry, 1971; 34: 83-90.
21. Özbaydar S. İnsan Davranışlarının sınırları ve spor psikolojisi. Serbest Matbaası, İstanbul, 1987. s.212-7.
22. Çağlayan HS, Fişekcioğlu İB. Futbol seyir-  
cisini şiddete yönelten faktörler. Selçuk Ü. Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi 2004; 12:127-42.
23. Özmanden M, Yıldırım İ. Futbola ilişkin dışsal etkenlerin seyirci saldırganlığı üzerindeki etki düzeylerinin araştırılması. Gazi Ü. Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, 10-11 Ekim, Ankara 2003.